

Kommunstyrelsen

Förslag till socialtjänstens tillhandahållande av insatser i samband med ikraftträdande av ny socialtjänstlag

Förslag till beslut

Kommunförvaltningen föreslår socialutskottet föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. socialtjänsten inom Ånge kommun under en omställningsperiod från och med den 1 juli 2025 fram till och med den 31 oktober 2026 får tillhandahålla insatserna i bilagan till tjänsteutlåtandet på det sätt som de ges idag utan individuell behovsprövning.
2. besluta att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid genomförande av insatserna i bilagan till tjänsteutlåtandet under en omställningsperiod från och med den 1 juli 2025 till och med den 31 oktober 2026.
3. ge kommunförvaltningen i uppdrag att:
  - a) föreslå vilka insatser i bilagan till tjänsteutlåtandet som ska ges utan individuell behovsprövning från och med den 1 november 2026 samt eventuella villkor som ska gälla för insatserna,
  - b) utreda och föreslå eventuella undantag från skyldigheten att dokumentera uppgifter som kan röja socialtjänstens tillhandahållande av insatser i samband med ikraftträdande av ny socialtjänstlag den enskildes identitet vid genomförande av insatserna i punkt 3 a.
4. ge kommunförvaltningen i uppdrag att tidigast från och med den 1 juli 2025 genomföra pilotprojekt i socialtjänstens verksamheter i syfte att pröva och utvärdera införande av nya insatser utan individuell behovsprövning innan eventuellt införande samt pröva och utvärdera om vissa insatser som idag ges efter individuell behovsprövning är lämpliga att tillhandahålla utan individuell behovsprövning.
5. kommunförvaltningen till kommunfullmäktige ska återrapportera uppdragen som anges i punkterna 3 och 4 senast den 27 oktober 2026.
6. anta den nya målformuleringen som ska gälla från och med 1 januari 2026;
Kommunens socialtjänst ska bedrivas kunskapsbaserat, vara jämlik och jämställd, förebyggande samt lättillgänglig, i syfte att främja människors trygghet, delaktighet och självständighet genom stöd och insatser av hög kvalitet.
7. Beslutet gäller förutsatt att riksdagen fattar beslut om ny socialtjänstlag i enlighet med förslag i proposition 2024/25:89.

Ärendet i korthet

I slutbetänkandet Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) föreslås en ny socialtjänstlag. I propositionen En förebyggande socialtjänstlag - för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter (prop. 2024/25:89) föreslås att den nya socialtjänstlagen ska träda i kraft den 1 juli 2025. Enligt nya socialtjänstlagen ska beslut fattas om vilka insatser socialtjänsten får ge utan individuell behovsprövning. En av de stora förändringarna som föreslås innebär att socialnämnden ges möjlighet att erbjuda insatser på två sätt, efter individuell behovsprövning och utan individuell behovsprövning. Insatser som ges utan individuell behovsprövning kan vara öppna för alla eller riktade mot specifika målgrupper eller viss problematik. Dock krävs alltid individuell behovsprövning när det gäller insatser för ekonomiska behov. Vidare föreslås förändringar gällande skyldigheten att dokumentera vid genomförande av insatser. Dokumentationsskyldigheten föreslås att utvidgas och som huvudregel gälla vid genomförande av alla insatser, även för de utan individuell behovsprövning. Två undantag från skyldigheten att dokumentera föreslås. Det första innebär att uppgifter om enskildas personliga förhållanden inte behöver dokumenteras vid rådgivning. Det andra undantaget innebär att socialnämnden kan, när det föreligger särskilda skäl, besluta om att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid en insats som ges utan individuell behovsprövning.

Omställningsarbetet inför ny socialtjänstlag pågår och väntas fortgå under flera år framåt. Stöd ges till kommunen i omställningsarbetet från Sveriges kommuner och regioner (SKR), Socialstyrelsen och Kommunförbundet Västernorrland (KFVN), detta stöd omfattar bland annat kartläggningar, erfarenhetsutbyte och statsbidrag. Socialstyrelsens vägledning är viktig för att kommunen ska kunna nå lagens intentioner om en förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst som på sikt kan bidra till ett minskat behov av individuella insatser med biståndsbeslut. Kommunen deltar i den nationella uppföljning av socialtjänsten (NUSO), som är en stor nationell studie som ska fånga nuläget och följa omställningen till nya socialtjänstlagen. Med NUSO bidrar kommuner med unika data som är viktig för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst. NUSO gör det också möjligt att följa upp lagens intention om en mer förebyggande och lättillgänglig socialtjänst, före och efter införandet 1 juli 2025.

Förvaltningens övervägande

Bakgrund

I nuvarande socialtjänstlag (2001:453), SoL, framgår att det till socialnämndens uppgifter hör att svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. (3 kap. 1 § SoL). I slutbetänkandet till den nya lagen görs bedömningen att uppgifterna som räknas upp i bestämmelsen ovan delvis överlappar varandra och i propositionen till den nya socialtjänstlagen föreslås det därför framgå i lagen att socialnämnden ska erbjuda insatser i form av rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver det.

Med den nya lagen sker flera språkliga förändringen vilket innebär att uttrycket ”insatser” används som övergripande benämning för ”rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp” till enskilda som behöver det. Jämfört med hittillsvarande lydelse nämns inte längre service, upplysningar, ekonomisk hjälp och annat bistånd. Dessa ryms dock i uttrycken ”rådgivning, stöd eller annan hjälp” och omfattas därmed fortfarande av bestämmelsen om socialnämndens ansvarsområden. Den språkliga omarbetningen innebär att uttrycket ”insatser” i den nya lagen ersätter bland annat uttrycken ”stöd och hjälp” och ”sociala

tjänster” som i hittillsvarande lag används för att uttrycka samma sak. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är bland annat att klargöra att uttrycket insatser omfattar alla de tidigare angivna sätten att bistå enskilda. Begreppet ”öppna insatser” förekommer inte i den nya lagen. I lagen förtydligas även att i vissa avseenden där ansvarigt organ för att fullgöra uppgifter inom socialtjänsten (exempelvis kommunstyrelsen) i några bestämmelser ändras från kommunen till socialnämnd.

Insatser till enskilda

Enligt 4 kap. 1 och 2 §§ SoL (2001:453) ska individuellt anpassade insatser föregås av individuell behovsprövning, det vill säga att socialnämnden utreder och bedömer den enskildes behov och därefter fattar beslut om att bevilja en viss insats eller inte. Socialnämnden får emellertid erbjuda hemtjänst till äldre utan föregående behovsprövning (4 kap. 2 a § SoL). Socialnämnden får även erbjuda generellt utformade insatser som är öppna för alla utan föregående behovsprövning (jfr 3 kap. 1 och 6 §§ SoL). I proposition 2024/25:89 föreslås att följande bestämmelse förs in i 10 kap. 1 § nya socialtjänstlagen: Socialnämnden ansvarar för att erbjuda insatser i form av rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver det.

Insatser för personliga behov kommer genom den nya lagen ges på två sätt: efter individuell behovsprövning eller utan individuell behovsprövning. Socialnämndens ansvar för att erbjuda insatser till enskilda förblir oförändrat.

Insatser efter individuell behovsprövning

Insatser som ges efter individuell behovsprövning föregås så som tidigare av en utredning och bedömning av den enskildes behov. En helhetssyn på personers individuella behov och förutsättningar behöver vara utgångspunkten för utformandet av insatser.

I nuvarande bestämmelse om rätten till bistånd i 4 kap. 1 § SoL framgår att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. I propositionen föreslås att bestämmelsen ändras redaktionellt på så sätt att den delas upp, insatser för personliga behov föreslås regleras i 11 kap. 1 § SoL och insatser för ekonomiska behov (ekonomiskt bistånd) föreslås regleras i 12 kap. 1 § SoL.

Insatser för personliga behov

I propositionen föreslås (11 kap. 1 § SoL) att en enskild som inte själv kan tillgodose sina personliga behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt att få insatser av socialnämnden för dessa behov. Den enskilde ska tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden genom insatserna. Jämfört med nuvarande lydelse ändras uttrycken ”bistånd” och ”livsföring i övrigt” som ersätts med ”insatser” och ”personliga behov”.

Insatser för ekonomiskt behov

I propositionen föreslås (12 kap. 1 § SoL) att en enskild som inte själv kan tillgodose sina ekonomiska behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt att få ekonomiskt bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sina levnadskostnader i övrigt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Jämfört med nuvarande lydelse ändras uttrycket ”livsföring i övrigt” till ”levnadskostnader i övrigt”.

Insatser utan individuell behovsprövning

Insatser för personligt behov

Som ett led i att socialtjänstens regelverk bör bli mer flexibelt för att verksamheten i större utsträckning ska kunna anpassas efter lokala förutsättningar och behov föreslås enligt propositionen socialnämnden få tillhandahålla insatser för personliga behov utan individuell behovsprövning.

Insatser utan individuell behovsprövning kan vara insatser som är öppna för alla eller riktade mot specifika målgrupper eller viss problematik. En insats som innebär en ekonomisk transaktion (exempelvis ekonomiskt bistånd eller kostnad för placering och behandling) alltid bör föregås av en individuell behovsprövning.

I propositionen föreslås att följande bestämmelse förs in i 11 kap. 5 § ny socialtjänstlag: Socialnämnden får tillhandahålla insatser för att tillgodose personliga behov utan individuell behovsprövning.

Följande insatser kräver dock alltid en individuell behovsprövning:

- 1. kontaktperson, kontaktfamilj eller kvalificerad kontaktperson,*
- 2. vård i familjehem,*
- 3. vård i LVM-hem,*
- 4. vård i särskilda ungdomshem,*
- 5. vård av barn eller unga mellan 18 och 20 år i jourhem, stödboende, skyddat boende och andra hem för vård eller boende utöver sådana LVM-hem och särskilda ungdomshem som avses i 3 och 4,*
- 6. bostad i ett boende för äldre personer eller för personer med funktionsnedsättning som avses i 8 kap. 4 eller 11 §, och*
- 7. vård i hem för viss annan heldygnsvård,*
- 8. ekonomiskt bistånd.*

I propositionen föreslås att socialnämnden ska få tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning till barn som har fyllt 15 år, även utan vårdnadshavares samtycke, om insatsen är lämplig att tillhandahålla på det sättet. För barn som inte har fyllt 15 år ska det krävas att vårdnadshavaren samtycker till insatser utan individuell behovsprövning.

Om socialnämnden vill erbjuda en insats utan individuell behovsprövning kan socialnämnden välja att besluta att en viss insats ska tillhandahållas till en avgränsad målgrupp. Det kan handla om att socialnämnden vill rikta insatsen mot en specifik situation eller en särskild problematik. Det innebär då att enbart den som tillhör målgruppen kan få insatsen verkställd utan individuell behovsprövning. Om en enskild inte tillhör målgruppen har denne alltid rätt att få sin sak prövad genom att ansöka om insatsen. Vid sådan ansökan görs en individuell behovsprövning.

Dokumentation av uppgifter

Nuvarande bestämmelse om att handläggning av ärenden som rör enskilda ska dokumenteras föreslås föras över till den nya socialtjänstlagen oförändrad i sak. Skyldigheten att dokumentera förslås dock utvidgas och även gälla vid genomförande av insatser utan individuell behovsprövning och som därmed inte föregåtts av ett beslut. Därtill föreslås två undantag från skyldigheten att dokumentera. Det första innebär att uppgifter om enskildas personliga förhållanden inte behöver dokumenteras vid genomförande av rådgivning. Det

andra undantaget innebär att socialnämnden kan, när det föreligger särskilda skäl, besluta om att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid genomförande av insatser som ges utan individuell behovsprövning.

Nuläge och förutsättningar att tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning

Idag tillhandahåller kommunens socialtjänst ett väsentligt antal insatser utan individuell behovsprövning, så kallade öppna insatser. Kommunen behöver därför till följd av proposition till ny socialtjänstlag överväga på vilket sätt och i vilken omfattning socialtjänsten ska tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning i enlighet med den nya lagstiftningen. Socialnämnden får enligt propositionen besluta att en viss insats ska tillhandahållas utan individuell behovsprövning om insatsen i sig är lämplig att erbjudas på det sättet för aktuell målgrupp, nämnden får då besluta vilka eventuella villkor som i så fall ska gälla. Enligt likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § kommunallagen ska kommunen behandla sina invånare lika om det inte finns sakliga skäl för något annat. För att tillhandahållandet av insatser ska bli likställt bedöms det därmed lämpligt att kommunfullmäktige fattar beslut i detta ärende.

De föreslagna bestämmelserna i propositionen till ny socialtjänstlag innebär att det för varje insats i bilagan till tjänsteutlåtande behöver fattas beslut om i vilken form insatsen ska tillhandahållas, det vill säga om insatsen ska tillhandahållas utan individuell behovsprövning. Om ett beslut inte fattas gäller som huvudregel att insatserna ska ges efter individuell behovsprövning.

Förslaget till ny socialtjänstlag medför även nya krav på dokumentation. Enligt propositionens förslag ska samtliga insatser som huvudregel dokumenteras. I propositionen föreslås undantag från dokumentationsskyldigheten gällande uppgifter om enskildas personliga förhållanden vid rådgivning. Vidare föreslås att socialnämnden, om det finns särskilda skäl, får besluta att vad gäller uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid genomförande av insatser utan individuell behovsprövning.

Omställning till en långsiktig hållbar socialtjänst

Socialtjänstens verksamheter arbetar med att förbereda sig inför omställningen till en ny socialtjänst. I omställningsarbetet har tjänstepersoner kartlagt nuvarande organisation och struktur och hur kommunens arbete efterlever den nya socialtjänsten. Arbetet har under 2024 påbörjats och beräknas pågå under flera år. Arbetet med omställningen innebär inte enbart förändring av insatser med eller utan behovsprövning utan innebär även:

- Socialtjänsten ska erbjuda lättillgängliga och förebyggande insatser som utgår från bästa tillgängliga kunskap,
- Verksamheten ska präglas av jämlikhet och jämställdhet, där alla invånare – oavsett bakgrund, kön eller livssituation – ges likvärdigt bemötande och stöd,
- Genom att arbeta systematiskt och kunskapsbaserat ska vi säkerställa att insatserna är verkningsfulla, rättvisa och stärker individens möjligheter till ett självständigt liv,
- Socialtjänstens arbete ska genomsyras i de kommunala målen,

Tjänsteutlåtandet innehåller därför förslag på ny målformulering där kommunen ges möjlighet att arbeta med den nya lagen och dess intention

Kommunens socialtjänst ska bedrivas kunskapsbaserat, vara jämlik och jämställd, förebyggande samt lättillgänglig, i syfte att främja människors trygghet, delaktighet och självständighet genom stöd och insatser av hög kvalitet.

Arbetet framåt

I arbetet framåt med den nya lagstiftningen kommer avvägningar och bedömningar behöva göras gällande de s.k. öppna insatser som kommunen tillhandahåller idag. Socialtjänstens strategiska ledningsgrupp kommer under 2025 påbörja arbetet med att ta fram ett förslag på vilka insatser som bedöms lämpliga att tillhandahållas utan individuell behovsprövning efter omställningsperioden, samt ta fram förslag på eventuella villkor som ska gälla för insatserna samt vilka insatser som eventuellt ska undantas från skyldigheten att dokumentera uppgifter som kan röja den enskildes identitet vid genomförande av insatserna. Arbetet kommer att ske tillsammans med övriga kommunala verksamheter. Nya insatser kan komma att behöva prövas och utvärderas i form av pilotprojekt inom socialtjänstens verksamheter innan ett eventuellt införande sker. Insatser som idag ges efter individuell behovsprövning behöver på liknande sätt prövas och utvärderas om de framöver kan vara lämpliga att tillhandahållas utan individuell behovsprövning.

Den korta ikraftträdandeperioden för den nya socialtjänstlagen begränsar möjligheten för att ny organisation och nya arbetssätt inom socialtjänstens verksamheter är färdigställda till den 1 juli 2025 då den nya lagen träder i kraft. Socialstyrelsen förbereder uppdateringar av Föreskrifter och allmänna råd i författningssamlingen HSLF-FS, Handbok om handläggning och dokumentation inom socialtjänsten och annat juridiskt material med avsikt att ge kommuner vägledning och stöd i att hitta arbetssätt som harmoniserar med den nya lagstiftningen. Socialstyrelsen har samlat in lokala läges- och behovsanalyser från landets kommuner med syftet att få en bild av kommunernas förutsättningar och behov av nationellt stöd.

Det är viktigt att kommunens omställning till en ny socialtjänst sker i nära dialog med andra aktörer så som Socialstyrelsen och SKR. Omställningen behöver genomföras i takt med det nationella stöd som kommer tas fram för att kunna nå socialtjänstlagens intentioner om att bygga en långsiktigt hållbar struktur som främjar ett förebyggande förhållningssätt. Kunskap om invånares och målgruppers behov, samsyn kring innehåll och form för tillhandahållande av en insats, samsyn kring dokumentation samt möjlighet och utrymme att förankra riktning och vägledning för arbetet är avgörande faktorer för att skapa förutsättningar för en likställd och jämställd socialtjänst utifrån den nya lagens intentioner. Därför kommer kommunen med start hösten 2025 återinföra de nationella brukarundersökningar som genomförs med stöd av SKR inom verksamheterna Individ- och familjeomsorg samt Stöd och omsorg. Brukarundersökningarna kommer att genomföras vartannat år.

En väsentlig förändring som den nya lagen föreslår ge utrymme för är att socialnämnden ges möjlighet att tillhandahålla insatser på två sätt: efter en individuell behovsprövning och utan en individuell behovsprövning. Möjligheten att tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning syftar inte till att skapa nya rättigheter, utan att det ska bli enklare för den enskilde, inom den grupp som insatsen riktas till att få insatsen verkställd.

För att kommunen ska nå den föreslagna socialtjänstlagens intentioner kan socialtjänsten behöva organiseras utifrån invånarnas behov på ett sätt där individen lätt kan få kontakt med socialtjänsten samtidigt som möjlighet att inleda utredning bibehålls. En socialtjänst som arbetar förebyggande och tillhandahåller insatser på nya sätt kan även innebära nya

arbetssätt. Socialtjänsten bör därför ges goda förutsättningar i det arbete som pågår och som behöver fortsätta i omställningen till ny lagstiftning.

Förslag till beslut

Det finns behov av en omställningsperiod för att anpassa sig till den nya socialtjänstlagen. Under denna period behöver socialtjänsten fortsätta att tillhandahålla insatser på ett sätt som är förenligt med den nuvarande verksamheten, samtidigt som man utreder hur insatserna ska tillhandahållas framöver. Det är motiverat att kommunfullmäktige beslutar att socialtjänsten under en omställningsperiod från och med den 1 juli 2025 fram till och med den 31 oktober 2026 får tillhandahålla insatserna i bilagan till tjänsteutlåtandet på det sätt som de ges idag utan individuell behovsprövning.

Det finns behov av att utreda vilka insatser som ska ges utan individuell behovsprövning för att socialtjänsten ska kunna tillhandahålla insatser på ett likställt och ändamålsenligt sätt. Det är motiverat att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige ger i uppdrag att utreda vilka insatser i bilagan till tjänsteutlåtandet som ska ges som insatser utan individuell behovsprövning efter omställningsperioden som löper till och med den 31 oktober samt åiterrapportera till kommunfullmäktige senast den 30 september 2026.

I proposition till ny socialtjänstlag föreslås nya krav för dokumentation vid genomförande av insatser utan individuell behovsprövning. Det är motiverat att kommunstyrelsen ges i uppdrag att utreda eventuella undantag från skyldigheten att dokumentera uppgifter som kan röja den enskildes identitet vid genomförande av insatserna.

Det är motiverat att utreda och utvärdera om det finns behov av nya insatser som är lämpliga att ges utan individuell behovsprövning inom socialtjänstens verksamheter samt behov av att utreda om det finns insatser som idag ges efter individuell behovsprövning som kan vara lämpliga att ges utan individuell behovsprövning. Det är motiverat att kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag, att tidigast från och med den 1 juli 2025 genomföra pilotprojekt inom socialtjänstens verksamheter i syfte att utvärdera införande av nya insatser utan individuell behovsprövning innan eventuellt införande, samt pröva och utvärdera om vissa insatser som idag ges med individuell behovsprövning är lämpliga att tillhandahållas utan individuell behovsprövning.

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att socialtjänstens verksamheter under en omställningsperiod, från och med den 1 juli 2025 fram till och med den 31 oktober 2026, får tillhandahålla insatserna i bilagan till tjänsteutlåtandet i den form som de ges idag utan individuell behovsprövning, samt att insatserna på grund av särskilda skäl undantas från kravet om dokumentation vad gäller uppgifter som kan röja den enskildes identitet.

Föreslå att kommunfullmäktige ger i uppdrag att utreda vilka insatser i bilagan till tjänsteutlåtandet som ska ges utan individuell behovsprövning efter omställningsperioden samt utreda eventuella undantag från skyldigheten att dokumentera uppgifter som kan röja den enskildes identitet vid genomförande av insatserna.

Föreslå att kommunfullmäktige ger i uppdrag att pröva och utvärdera om vissa insatser som idag ges med individuell behovsprövning är lämpliga att tillhandahållas utan individuell behovsprövning. Åiterrapportering av uppdragen till föreslås ske till kommunfullmäktige senast den 30 september 2026, och i uppdrag att tidigast från och med den 1 juli 2025 genomföra pilotprojekt i syfte att pröva och utvärdera införande av nya insatser utan

Bilagor

1. Insatsbilaga

Ånge kommuns vision

Vi är en plats för alla, med närhet till natur och gemenskap. Här ger näring och engagemang kraft till en levande bygd.

Fokusområde Hållbar vardag

Omställning till ny socialtjänst ligger i linje på fokusområde hållbar vardag.

Fokusområde Hållbar hälsa

Omställning till ny socialtjänst ligger i linje på fokusområde hållbar hälsa.

Fokusområde Hållbar gemenskap

Omställning till ny socialtjänst ligger i linje på fokusområde hållbar gemenskap.

Fokusområde Hållbar kompetens

Omställning till ny socialtjänst ligger i linje på fokusområde hållbar kompetens.

Fokusområde Hållbar natur

Omställning till ny socialtjänst ligger i linje på fokusområde hållbar natur.